

DEZVOLTARE DURABILĂ ȘI TURISM DURABIL*Lector univ dr. Carmen NASTASE**Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava, România***Abstract**

Tourism is an important economic activity in the European Union. It comprises a wide variety of product and destinations and many different stakeholders are involved. Tourism has great potential as regards contributing to achievement of several major EU objectives, such as sustainable development, economic growth, employment and economic and social cohesion. Strategic approach process is to create the conditions and provide the basis for sustainable, high-quality tourism and competitive Romanian tourism. The strategy for achieving this is based on a number of points, the main ones being: to follow a knowledge-driven approach, to know how to better exploit existing information, to acquire and develop know-how, to innovate by developing new process and to benefit from best practices.

Key words: best practices, economic growth, know-how.

JEL classification: L83, Q01, Q57, Q58.

1. CONCEPTUL DE DEZVOLTARE A TURISMULUI

În ultimii 50 de ani turismul a devenit una din cele mai importante industrii aflate în continuă dezvoltare. Turismul a devenit însă de asemenea o mare problemă culturală și de mediu în multe zone datorită dezvoltării puternice pe termen scurt care nu ține cont de schimbările pe termen lung pe care le produce. Conceptele care puse cap la cap alcătuiesc o strategie de turism durabil au fost proiectate și testate tocmai pentru a evita deteriorarea echilibrului zonelor unde se desfășoară activități turistice și sunt potrivite pentru a fi aplicate și în România. Timp de mulți ani, România a fost ținută oarecum separat de sistemul turistic internațional din motive politice. Acum, cu ajutorul strategiilor de turism durabil România poate începe să obțină beneficii din turism cu evitarea greșelilor care s-au făcut în alte zone.

Trebuie avut în vedere că turismul nu poate să garanteze rezolvarea tuturor problemelor ariilor protejate din România. Turismul este o afacere riscantă, nu toți anii sunt de succes și nu toate regiunile pot fi de succes (din punctul de vedere al activităților turistice). Fiecare regiune a lumii și toate cele 30000 de arii protejate din întreaga lume încearcă să-și atribuie câte o părticică din fluxul turistic mondial. România are câteva valori naturale deosebite și de asemenea inițiativă în desfășurarea de activități

turistice. Pentru a fi o reușită, este nevoie de o abordare echilibrată care să aibă în centrul atenției valorile culturale și naturale, este nevoie de sprijinul autorităților locale și centrale. În acest context, nu este momentul pentru dispute sau rivalități, este nevoie de idei bune și management corect.

2. CONCEPTE MODERNE PRIVIND TURISMUL DURABIL

Conceptele moderne privind ariile protejate și parcurile naționale datează din 1872 când anumite terenuri au fost excluse în mod deliberat de la dezvoltări urbane și rurale în timpul colonizării Statelor Unite de către europeni. Aceste concepte sunt astăzi folosite în cele peste 30000 de arii protejate din lume. Cu o sută de ani mai târziu au apărut conceptele de durabilitate și dezvoltare durabilă. Originile acestora se trag de la faimosul Brundtland report din 1987 al comisiei mondiale pentru mediu și dezvoltare (WCED, 1987) raportul Brundtland a pus în evidență patru principii cruciale pentru conceptul de durabilitate:

- Ideea de planificare holistică, planificarea încrucișată între sectoare și elaborarea de strategii
- Importanța păstrării principalelor procese ecologice
- Nevoia de a păstra atât moștenirea umană valoroasă cât și biodiversitatea.
- Recunoașterea faptului că dezvoltările zonale ar trebui să se producă în așa fel încât să nu se ajungă la epuizarea resurselor pe termen lung .

Cuvintele cheie sunt echilibru și gândire - este vorba de prevederea eventualelor consecințe înainte de a acționa precipitat. Adicional, raportul Brundtland face și introducerea la dezbateră a temei echității - echitatea între generații și echitate internațională –o mai mare convergență între națiunile bogate și sărace pentru a păstra sistemul global stabil.

Turismul a fost una din cele mai de succes industrii în creștere de după război. În 1950 erau numai 25 de milioane de sosiri de turiști internaționali în întreaga lume. Astăzi, peste 650 de milioane de turiști călătoresc în jurul lumii în fiecare an. Aproape de 10 ori mai mulți turiști decât în 1950 călătoresc în concediu în propria lor țară. În timp ce turismul a devenit un instrument puternic de transferare a bunăstării și de creare de locuri de muncă, știm acum că dezvoltarea turismului necontrolat are patru inconveniente importante pentru destinațiile turistice și reprezintă cu adevărat probleme pentru ariile protejate.

• Turismul poate avea un impact fizic puternic asupra locurilor vizitate: păduri și ferme distruse pentru a face loc construcțiilor de aeroporturi și drumuri, hoteluri și terenuri de golf - adesea în zone extrem de pitorești. Impactul fizic poate fi complex și extins-schimbarea profilului plajelor poate cauza înămoliri sau eroziuni în alte părți, pârtiile de schi pot provoca alunecări de teren sau potențiale dezastre majore. Zone foarte intens vizitate pot suferi eroziuni din cauza numărului mare de vizitatori-eroziunea montană din zona Alpilor, din Parcurile Naționale din Statele Unite și Himalaya sunt exemple clasice.

▪ Turismul poate avea serioase impacturi culturale. Turisții sunt bogați și pretențioși. Prezența turiștilor poate face să dispară obiceiuri locale, poate schimba valoarea terenurilor și piața forței de muncă cu susul în jos, poate provoca regresul limbilor locale, poate schimba echilibrul politic în favoarea unor companii multinaționale detașate de problemele locale. Pierderea proprietății la nivel local poate duce la pierderea câștigurilor și a controlului local asupra activităților. De asemenea în cel mai pesimist scenariu, turismul poate conduce la creșterea criminalității și dezvoltarea lumii interlope.

▪ Transportul la și de la destinațiile turistice poate avea impacturi serioase - nu în cele din urmă poate avea efecte asupra încălzirii globale și atmosferei. Transportul aerian și transportul auto ard cantități uriașe de combustibil fosil și eliberează în atmosferă cantități mari de noxe. La nivelul terenului deplasarea cu mașini și parcare mașinilor pot dăuna serios peisajelor și naturii nederanjate din ariile protejate

▪ Mai subtil chiar, turismul poate distruge viitorul promis prin transformarea unei destinații turistice într-o zonă dependentă de banii proveniți din activități turistice ca apoi să fie considerată a nu mai fi la modă sau neinteresantă în continuare. Turismul este o afacere într-un domeniu cu o concurență acerbă: destinațiile sunt în principal cele „la modă” și supuse schimbărilor inconsecvente ale pieței turistice. Astfel, produsele turistice la modă au un regim de schimbare ciclic care poate afecta atât stațiunile turistice mari cât și comunitățile rurale mici.

▪ Dezvoltarea turismului convențional privește cultura și mediul natural ca pe resurse destinate exploatării și expuse epuizării. Turismul convențional este o industrie pe termen scurt, un sezon turistic este considerat o perioadă lungă de timp în domeniul turistic. Turismul convențional supraviețuiește prin dezvoltare continuă, marketingul este privit ca o sursă de rezolvare a multor probleme. Politicile de marketing urmăresc aproape întotdeauna să mărească numărul de vizitatori, foarte rar țin cont de responsabilitatea vizavi de afectarea mediului natural: acest lucru nu se întâmplă neapărat din vina specialiștilor în marketing deoarece aceștia nu au o pregătire vizavi de problemele dezvoltărilor durabile ci sunt judecați numai după rata de creștere a numărului de vizitatori. Acest sistem de marketing

este deja foarte cunoscut și produce o reacție puternică din partea factorilor responsabili cu protecția mediului. Aceștia se opun dezvoltărilor și promovării turismului fără să încerce să găsească soluții de a lucra împreună cu cei care doresc să dezvolte destinațiile și activitățile turistice pentru a-și atinge țelurile de conservare. Subtilitatea, abordarea „în întreg” a problemelor și o gândire echilibrată nu au fost semnele distinctive ale dezvoltărilor turistice de la mijlocul secolului 20. De asemenea, înțelegerea piețelor și a nișelor de piață precum și alte teme ale oamenilor de afaceri privitor la viitorul investițiilor făcute nu au fost punctele tari ale propagandei ecologiste.

Pentru a se realiza un turism durabil, este nevoie de o abordare deschisă, de parteneriate cu factorii interesați. Succesul parteneriatelor depinde de bunăvoința și flexibilitatea factorilor implicați. Este nevoie de o abordare pe termen lung, lucru greu de realizat într-o lume modernă aflată în continuă schimbare. Practicarea turismului necesită dobândirea de deprinderi speciale și este un domeniu cu o economie de piață concurențială acerbă; flerul, îndemânarea de a accepta riscuri necesare, cunoașterea pieței turistice și a rețelelor turistice internaționale sunt esențiale.

Partenerii pot fi din sectorul public, sectorul, sectorul privat și din grupurile de interes non profit. Parteneriatul presupune: implicarea mass-mediei, educație publică, cursuri de pregătire pentru lucrătorii implicați în turism, elaborarea politicilor de planificare, marketingul și de-marketingul, elaborarea de regulamente și renunțarea la regulamente când este nevoie, găsirea unui sistem de stimulare a ideilor noi de către sectorul public și alte sectoare.

3. FACTORII CHEIE PENTRU O STRATEGIE DE TURISM DURABIL

Factorii cheie pentru o strategie de turism durabil în arii protejate din zone rurale includ:

Working with Rurality: Unicitatea și caracterul deosebit al nișei de piață constituite de turismul rural este ruralitatea însăși, contactul cu natura, cu societatea rurală tradițională, cu creșterea animalelor, cu comunitățile de forestieri sau de pescari. Turismul durabil nu ar trebui să fie numai situat la țară, ar trebui să fie parte a unei societăți rurale funcționale și nu o stațiune turistică localizată la o fostă fermă.

Scale: Activitățile tipic rurale sunt la scară mică, locale și individuale. Turismul rural durabil ar trebui, de aceea, să se potrivească în dimensiunile zonei rurale unde se desfășoară. În mod normal dar nu întotdeauna, turismul durabil va fi la scară mică, acest lucru depinde însă mult de circumstanțele locale. În turismul durabil apropierea de oameni este importantă, iar acest lucru este posibil datorită activităților la scară mică.

Diversificare și nu înlocuire: Țelul turismului durabil ar trebui să fie diversificarea economiei locale și nu înlocuirea activităților de creștere a animalelor cu activități turistice. Substituirea ar avea trei pericole: aduce dependență de o singură activitate, provoacă începerea dezvoltării de tip stațiune turistică și în acest fel se pierde caracterul de unicitate bazat pe ruralism și natură și începe declinul agriculturii ducând în final la distrugerea peisajelor și habitatelor. Pierderea peisajelor tradiționale și a habitatelor înseamnă implicit pierderea unicității și a nișei de piață (unique selling point) pentru turism și provoacă pierderea ireparabilă a valorilor culturale și naturale.

Tourism as a Tool: Turismul poate fi dezvoltat în două feluri. Poate fi dezvoltat numai pentru turism în sine și este posibil ca acest proces să aducă locuri de muncă și bunăstare în zonă sau poate fi privit într-un context mai larg și folosit ca un instrument de rezolvare sau a atenua anumite probleme specifice. De exemplu, cazările pot fi dezvoltate sub formă de hoteluri aparținând diferitelor lanțuri de hoteluri naționale sau internaționale. Aceste rețele care dispun de facilități de marketing și management deja existente pot avea succes și pot crea locuri de muncă în zona rurală. Conceptele de turism durabil sugerează o dezvoltare alternativă: Dacă localnicii ar fi proprietarii facilităților turistice, dezvoltate în urma renovării caselor tradiționale sau prin construcția de clădiri noi, s-ar crea o serie de avantaje în plus. În primul rând localnicii ar fi puternic motivați să rămână în zonă și să mențină activitățile tradiționale. Localnicii și-ar mări în acest fel mult orizontul dobândind deprinderi și cunoștințe noi, vor avea nevoie de cursuri de pregătire care însă sunt benefice pentru diversificarea activităților. Comunitatea are de asemenea interesul de a renova clădirile existente mai mult decât de a construi altele noi care probabil nici nu s-ar potrivi în contextul rural existent. Profitul rezultat din turism va rămâne în comunitate. Conceptul de turism ca instrument poate fi folosit pentru conservarea naturii în ariile protejate, pentru revitalizarea serviciilor pe căile ferate rurale, pentru creșterea veniturilor în piețele de desfacere cu amănuntul, pentru păstrarea funcțională a altor tipuri de servicii furnizate de comunitatea locală.

Conservare: Nevoia de a conserva comunitățile gazdă și habitatele naturale este de o importanță majoră în cadrul conceptului de turism rural durabil. În timp ce unele tipuri de turism pot distruge comunitățile și habitatele, turismul durabil are drept scop folosirea veniturilor și oportunităților legate de activitățile turistice ca instrumente pentru conservare. Spre exemplu veniturile provenite de pe urma milioanele de turiști care practică observarea păsărilor pe glob pot fi folosite pentru a ajuta la conservarea habitatelor specifice care altfel ar fi exploatate agricol intensiv sau despădurite. Veniturile provenite din vânzarea produselor tradiționale alimentare și nealimentare pot deveni în mod similar parte a instrumentelor de conservare

Empowerment and local control: Conceptul conform căruia controlul turismului și beneficiile provenite din turism trebuie să se centreze în comunitățile locale reprezintă esența turismului durabil. Astfel poate ajuta la conservarea valorilor locale, poate aduce venituri zonelor aflate în declin, poate reactiva viața politico-socială în zone care și-au pierdut speranța. Controlul local presupune formarea în comunitatea locală de deprinderi și cunoștințe diverse, dezvoltarea de succes presupune întotdeauna perfecționare, educare și o continuă informare a comunității și a membrilor săi. *Încă de la început, comunitățile locale și factorii interesați în turism ar trebui să fie implicați în procesul de elaborare a strategiei chiar dacă acest proces poate fi lung și dificil.*

Diversificarea economiei: deși turismul poate părea pentru multe comunități rurale ca și pentru liderii lor drept un panaceu universal pentru problemele lor, există amenințări mari legate de dezvoltarea turismului ca unică sursă de activități economice. Turismul este o industrie competitivă cu o "modă" care se poate schimba foarte rapid. Comunitățile rurale pot întâmpina probleme serioase dacă se bazează total numai pe piața turistică. Pentru ca turismul să rămână unul rural trebuie să încurajeze o economie autentic rurală cu fermieri prosperi, cu viață rurală funcțională și o scenă culturală autentică și originală.

Marketing: Există tendința ca marketingul să fie nu fie considerat destul de important pe lista priorităților când se proiectează strategiile de turism prietenoase față de mediu sau comunități. Oricum, în cazul strategiilor de turism rural durabil, marketingul efectiv este un element vital. Este o activitate care necesită o specializare profesională înaltă fără de care întreaga strategie poate da greș. Unul dintre elementele esențiale este constituit de înțelegerea nișelor specifice de piață care țin cont de calitățile speciale ale ariilor protejate.

4. CONCLUZIE

Turismul durabil este un concept menit nu să stopeze turismul ci să-l dirijeze în interesul tuturor părților implicate: habitatele gazdă și comunitățile lor, turiștii și industria turistică propriu zisă. Astfel, se tinde spre atingerea unui echilibru între dezvoltare și conservare, spre găsirea celei mai bune forme de turism pentru o anumită zonă, luându-se în considerare ecologia și cultura acesteia. Pentru atingerea acestui echilibru este posibil să fie necesară limitarea sau chiar stoparea dezvoltării extensive, sunt necesare o gamă largă de măsuri de management turistic. În conceptul de turism durabil nu se planifică numai activitățile și dezvoltarea turistică, se integrează turismul într-o relație echilibrată care include și viitoarele dezvoltări în contextul atingerii scopurilor de conservare. Elaborarea unei viziuni bine gândite pe

termen lung este esențială și ea ar trebui elaborată nu numai în favoarea ci împreună cu toți factorii implicați.

Turismul durabil poate include ecoturismul. Dar în timp ce ecoturismul se concentrează asupra oamenilor care contemplează natura, peisajele naturale și societățile tradiționale, conceptul de turism durabil se potrivește a fi aplicat și în cazul turismului de masă. Dezvoltarea ecoturismului poate fi problematică în cazuri deoarece zonele naturale și societățile tradiționale au dificultăți mult mai mari în a face față diverselor presiuni turistice decât au stațiunile turistice care sunt conduse profesional. Astfel turismul durabil

reprezintă mai mult decât ecoturismul: înglobează un ecoturism de succes și mult mai mult decât atât.

BIBLIOGRAFIE:

1. Ionciță Maria(coord), (2004) - *Strategia de dezvoltare a sectorului terțiar*, Editura Uranus, București
2. Stănciulescu Gabriela, (2004) *Managementul turismului durabil în centrele urbane*, Editura All Beck, București
3. ***Strategia de turism durabil a României, proiect